

РОЛЯТА НА ПРЕВОДАЧА КАТО КУЛТУРЕН МЕДИАТОР: ПРЕДАВАНЕ НА ДУМИ ОТ ХИНДИ НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Елена Георгиева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. Настоящата работа си поставя две цели: лингвистична – да изведе основните особености при предаване на думи от хинди на български език, както и културологична – да разкрие значимостта на мисията на преводача в ролята му на межкултурен посредник. Освен фонетичната и фонологична страна на проблема при предаване на понятия е засегната и чисто съдържателната, свързана с начина на инкорпориране на понятията в рамките на преводен авторски текст, свързан с индийската култура. Статията се основава върху съвременни разработки на българската индологическа школа, както и на художествения труд на автора – „Химикал, шоколад и две рупии“ (в съавторство с Николай Янков). Предложен е холистичен поглед върху връзката между езиците, като пряко я съотнася с тази между културите, които те представляват, и поставя преводача в центъра на тази връзка.

Keywords: hindi words, culturological importance, phonological systems, realia.

Ето какво казва Капушчински по време на Първия световен конгрес на преводачите на полска литература: „Езикът е толкова важен и ценен, че в краен случай хората за него дават и живота си – дори и днес човек може да се убеди в това в Индия, Пакистан, впрочем и в много други страни. Аз самият по време на пътуванията си се убеждавах много пъти как местните хора ценят това, че един пришълец се старае да научи поне няколко думи на техния роден език. Тогава се отварят всички врати, а гостът е посрещнат радушно. Стараейки се да кажем нещо на местен език, засвидетелстваме уважение към домакините, признаваме тяхното достойнство. Езикът е най-голямото съкровище на културата, а същевременно е най-чувствителният и разпознаваем белег за идентичност. Споменавам това, за да подчертая с колко чувствителна и деликатна материя борава преводачът и че трябва да има изострен поглед и езиков слух, езиков вкус и интуиция, езикова памет. Това са най-наложителните черти, още повече че езиците, с които преводачът си служи, постоянно се променят, реформират се непрекъснато, обогатяват се, еволюират, отделните

думи придобиват нови нюанси и значения. Колко опит е необходим, колко чувствителност и вкус, за да доловиш и разбереш сигналите на тези промени, които идват към нас от прочетения текст, от неговите скрити пластове, от неговата вътрешност!“.

Задачите на преводачите днес не се ограничават само с превръщането на един текст в друг текст, в превеждането от един език на друг. Защото преводачът е и нещо като литературен агент или дори направо посланик на даден автор, а често и ентусиаст на неговото творчество, на културата, към която принадлежи. Както казва Емил Басат в предговора към първата си книга „Преводът – лица и маски“: „С всеки автор преводачът си налага различна маска – той е принуден да бъде актьор, който играе всички роли в превежданото произведение. Авторът също е принуден да приеме образа, който му налага съответният преводач – така автор и преводач непрестанно сменят лицата си, маските си – и тези лица и маски са различни в различните преводи на автора по света“.

В този смисъл, абсолютно съпоставима е ролята на преводача като медиатор между две култури с тази на автора на текстове за различна от своята култура – независимо от това дали произведението е пътепис, културно изследване или художествен труд, в който присъстват отделни елементи от чуждата действителност. Познаването на двете реалности – тази на другия и своята собствена – е от съществено значение за стойността на творческия продукт. Споменатото познаване обаче в повечето случаи бива отключено едва в момента, в който натрупаните теоретични знания бъдат отъждествени, онагледени и изпитани върху съответната езикова и културна територия.

Поради засилващия се интерес към Изтока днес все повече специалисти от различни професионални области употребяват понятия, термини и заглавия на художествени произведения, философски трактати, собствени имена и т.н., свързани с Индия. Наблюдава се неоправдано прибягване до други езици като посредници в межкултурната комуникация, в резултат на което вече изяснени на теория особености на индийската лексика не се вземат под внимание и честата повтаряемост води до превръщане на грешки в норма.

Настоящата статия има за цел да демонстрира трудностите при предаване на понятия както фонетично, така и смислово. За да бъдат обяснени колебанията, които възникват при транскрибирането на хинди лексеми в българския език, ще си позволя да направя кратко съпоставително описание на фонологичните системи на двата езика.

1. Особенности на фонологичната система на хинди

Фонологичната система на хинди включва 20 вокала (монофтонги и дифтонги) и 38 консонанта. Вокалната система на хинди е представена от осем монофтонга, два дифтонга и техните назализирани корелати. Назализацията на гласните заема важно място и в граматиката на езика хинди, тъй като в краесловие тя се явява безалтернативно фонологично средство за изразява-

не на различни граматични значения (род, число, наклонение, падеж, време). За вокалната система на хинди е характерно наличието на дълги и кратки гласни. Въпреки че на фонетичната система на българския език удължаването на гласни също не е чуждо, то няма смислоразличителна стойност.

Фонологичната система на хинди демонстрира и явлението удвояване на гласни. „Двойни гласни се появяват на морфемната граница, особено при глаголното формообразуване, когато втората морфема започва с гласната, на която завършва първата, например [roo] – *плачи!*, [boo] – *сей!*, [soo] – *сну!*.“ Слуховото впечатление от такива съчетания е, че думата им две равностойни ударения. Това категорично изключва възможността те да бъдат отъждествявани само с една дълга гласна.

„Друга важна особеност е традиционното причисляване на [ri] към гласните в хинди, а действителната ѝ звукова стойност е съчетание от вибрент [r] плюс вокал [i]. Традиционно е и причисляването на аспированата фонема, наричана *висарга*, към инвентара на гласните фонемите в хинди. От съвременен гледище тя е съчетание от [гласна]+[h] и този факт е причина тя да бъде транскрибирана по този начин“ (Rozova & Marinova, 2009: 431).

Голяма част от изследователите на хинди отбелязват разрастващата се тенденция към реална монофтонгизация в хинди. Последното оказва значително влияние върху начина на транскрибиране на дифтонгите.

2. Основни разлики между консонантните системи на хинди и български език

За консонантната система на хинди е характерен признакът непридихателност/придихателност, който не е релевантен за българската. Във връзка с това е важно да се отбележи, че на хинди не е познато обеззвучаването на звучни съгласни, включително на придихателните беззвучни съгласни независимо от позицията им в състава на думата. В хинди „противопоставянето по звучност/беззвучност се осъществява във всички позиции“ (Rozova & Marinova, 2009: 432), включително и в абсолютното краесловие, тъй като има смислоразличителна стойност – например: [ank] м.р. – 1. знак, 2. клеймо, 3. буква, 4. цифра / [ang] м.р. – 1. тяло, 2. част от тяло, 3. част; [bās] м.р. – 1. аромат, миризма, 2. убежище, 3. дреха / [bāz] м.р. – 1. сокол, 2. ястреб.

Транскрибирането на придихателните съгласни като съчетание на съответните непридихателни плюс [h] е резултат от техническа невъзможност те да бъдат отразени по-адекватно и често създава погрешна представа за две фонемите. Смислоразличителната стойност на признака може да бъде илюстрирана с примери, като: [pal]-[phal] – миг – плод, [bāp]-[bhāp] – татко – пара и т.н.

Като междинно обобщение ще си позволя да не описвам отделно фонологичната система на българския език, а да изведа онези особености, които имат пряко отношение към предаването на думи от хинди в съвременния български език и при това основно в писмената практика.

3. Основни положения при предаване на хинди лексеми на български език

Писмената форма на индоарийските (хинди) лексеми в българския език е съобразена, разбира се, с артикулационно-акустичните навици на българите и се изгражда върху следните положения:

3.1. следване на правописа в книжовния хинди – Амритсар (а не Амрицар) – гр. *Амритсар*; „Матся пурана“ (а не „Маця пурана“) – „*Матся пурана*;

3.2. заместване на хинди звукове, които не се срещат в българския език (като споменатата вече гласна [ɾi]) със съответни най-близки български звукове, напр. „*Ригведа*“ и *Кришна*;

3.3. запазване на мястото на ударението, както е в хинди, напр. „Махабхарата“ (а не „Махабхарата“), „Рамаяна“ (а не „Рамая`на“), Нехру (а не Неру).

По-долу ще разгледам някои по-конкретни типични въпроси във връзка с колебанията при писменото и устното отразяване на индийски заемки.

4. Предаване на дифтонгите в хинди – тенденция към монофтонгизация

Както вече бе отбелязано, в хинди е налице „тенденция към монофтонгизация на дифтонгите“ (Rozova & Marinova, 2009: 427) и изговорът им е нееднозначен – задният дифтонг се произнася като [ō] или [au], а предният дифтонг се произнася или като [ei], или като [ai]. Тъй като вокалната система на българския език е монофтонгична, предаването на хинди дифтонгите на български език често отчита реалния им изговор от представители на различни социални групи в различни щати, поради което се появяват дублети: пайса и пейса, Майсур и Мейсур, Аурангзеб и Орангзеб, Аурангабад и Орангабад, Чандни Чаук и Чандни Чок (при думи, претърпели закономерен исторически развой), както и стейндард (standard) вм. стандарт, тейкси (taxi) вм. такси, бейнк (bank) вм. банка (заемки от английски език в хинди, които понякога при превод биват оставяни в текста в непроменен вид за придаване на колорит).

5. Предаване на назализирани гласни

Назализираността на гласните звукове в хинди е смислоразличителна. „Предаването на тези гласни в неспециализираната литература на български език е съобразено със следходната съгласна и произносителните навици на българите“ (Rozova & Marinova, 2009: 428), напр. бансури – *бансури*, *бамбукова флейта*; манс – *месо* и др. Тоест в българския език назализацията обикновено се предава с буква „н“ или „м“, а когато е в краесловие, гласният звук най-често се оставя в чистия си вид, например ма – *майка*, а не ман (въпреки че думата завършва на назализиран дълъг гласен звук).

При транскрибирането на индийската *анусвара* (графичният знак за назализация) в българския език следва да се вземат предвид тези съвременни реализации на назала, напр.: Ганга, аланкара (а не аламкара), Индира, Амбика, самват (а не санват) и пр. Вариативна е практиката за предаване на *анусвара* пред сибилантите, напр. сансара и самсара, ахинса и ахимса, санскрит и самскрит.

6. Предаване на кратка гласна [a] в зависимост от позицията

„На фонетично равнище съвременният хинди демонстрира реализации на кратък вокал [a], значително отклоняващ се от звученето на фонемата в силна позиция, където то съвпада със звученето на българската гласна [a] в силна позиция“ (Розова & Маринова, 2009: 428), напр.: бхàва – *чувство*; бхàкти – *преданост, всеотдайност*; дхàрма – *вяра, религия, дълг*; кàннада – *език каннада*; аватара – *аватара, превъплъщение на божество*. Звученето на кратката гласна [a] в хинди в сравнение с останалите кратки гласни е „най-силно зависимо както от броя на сричките в думата, така и от дължината на гласните в обкръжаващите я срички“ (Розова & Маринова, Rozova & Marinova, 2009: 428). Резултат от тази особеност е неточното предаване на български език на неударена [a], та дори и на [a] под ударение като [ъ]: Лъкшми в.м. Лăкшми – *богиня Лакими*; Девъм в.м. Девăм – *букв. за боговете*; Лъкнау в.м. Лăкхнау – *град Лакхнау*;

7. Предаване на дълги гласни

Тъй като полувисоките гласни в хинди [e], [ai], [o], [au] и назализираните им корелати се определят като само дълги, в български текстове се появяват лексеми като: паан, джаан, бакваас и др. Друга причина за предаване на дълги хинди гласни с удвоени български гласни е механичното им транслитериране от английски език, в резултат на което се създава погрешна представа за звуковата форма на индийската лексема, напр.: Меена (Meena) в.м. Мина – *Мина, женско собствено име*; фалоода (faloodaa) в.м. фалуда – *вид напитка от жито*; кхеер (kheer) в.м. кхир – *мляко с ориз* и пр. „Прието е както кратките, така и дългите хинди гласни да бъдат предавани със съответстващите им български гласни“ (Rozova & Marinova, 2009: 430): Прадип (а не Прадийп) – *Прадип, мъжко собствено име*; Дипак (а не Дийпак) – *Дипак, мъжко собствено име*; киртан (а не кийртан) – *религиозна песен за възхвала*.

8. Предаване на придихателни съгласни

Предаването на хинди придихателните съгласни в български текстове като съчетание от букви за съответните непридихателни + [х] е най-адекватният начин те да бъдат транслитерирани. „Въпреки че тази транслитерация често създава погрешна представа за две фонемни, все пак тя в по-голяма степен съответства на фонетичния облик на думата в езика източник и следва да бъде предпочетена пред предаването на аспированите съгласни в хинди само с буквите за техните неаспировани корелати в българския език“ (Rozova & Marinova, 2009: 431), напр.: хатха йога (а не хата йога); маратхи (а не марати); Матхура (а не Матура); Кхаджурахо (а не Каджурахо); Бхопал (а не Бо-пал); бодхисатва (а не бодисатва); Андхра Прадеш (а не Андра Прадеш) и т.н. Вследствие на несъобразяване с тази особеност на консонантната система на езика хинди в българския език вече са навлезли в употреба неправилно предадени индийски названия като: Буда в.м. Буддха (с опростяване и на двойната

съгласна); Ганди *вм.* Гандхи; Тар *вм.* Тхар; Рабиндранат *вм.* Рабиндранатх. Но това са вече утвърдени в публичното пространство названия, чиято промяна с нищо не се налага, нито има как да се случи. То е равнозначно на безплодното усилие да искаме да променим произношението и изписването на български на името на столицата на САЩ от Вашингтон на Уошингтън.

9. Предаване на някои звучни съгласни, на веларната съгласна [x] и на глайда уа – [y]/[й]

Както е според правилата на транслитерацията, звучните съгласни в хинди във всяка позиция се предават със звучни съгласни на български език, напр. Панджаб (а не Панджап); Радхакришнан (а не Ратхакришнан); димаг (а не ди-мак) – *ум, разум*; устад (а не устат) – *майстор, виртуоз* и т.н. Макар и рядко, при предаването на индийски названия на български език се извършва и неоправдано озвучаване на беззвучни съгласни, което обикновено се дължи на заемаването им чрез език посредник, напр.: азана *вм.* асана; санязи *вм.* саняси и др. Тази практика е нежелателна, защото не отговаря на реалното произношение на думите в езика източник.

Въпреки че артикулирането на веларната съгласна [x] е била подложена (не дава възможност да бъде разглеждана като идентична с българската съгласна [x]), изпускането ѝ е неоправдано. Ето защо би следвало да се произнася и пише хиндуизъм (а не индуизъм), Фатехпур (а не Фатепур), брахман (а не браман).

„Точно звуково съответствие в българския език има еднографемно обозначаващата индийска съгласна фонема [j], отразявано с две графеми [дж], но въпреки това са регистрирани случаи на неправилното ѝ транскрибиране с [ж]“ (Rozova & Marinova, 2009: 433). На консонантната система на езика хинди фонемата [ж] е непозната – звук [ж] в езика хинди отсъства. Предаването на [j] с [ж] се дължи най-често на заемаването на хинди думи чрез език посредник и е абсолютно недопустимо. Следва да се произнася и пише Джама Масджид (а не Жама Масжид); Шах Джахан (а не Шах Жахан).

Фонетичната заемка за хинди [з] в разговорна реч често търпи замяна с [дж], но тази особеност има екстралингвистичен характер – „или е проява на пуризм, тъй като звукът [з] е арабски, или е резултат от влияние на графична прилика, или е отглас от диалектна особеност“ (Rozova & Marinova, 2009: 433). Така например замана – *време*, и зор – *сила*, не бива да се предават на български като джамана и джор независимо от своето произношение в разговорния език.

Писменият знак на глайд уа – [y]/[й] в хинди освен означение на консонант се явява и писмен маркер за мекост на предходна съгласна. Според възприетото в българската граматика правило „мекостта на съгласните в някои чужди езици се предава на български с я (пред а), с ю (пред у) и с ъ (пред о)“ (НПРБЕ 2002, с. 68). Това правило следва да се спазва и при предаване на мекостта на

съгласните в хинди лексеми в българския език, напр.: шунята (а не шунията), Суря (а не Сурия), сатяграха (а не сатияграха), махавакя (а не махавакйя), Мандукя (а не Мандукйя), Джьотиша (а не джйотиша) и т.н. Съгласно възприетите в българската граматика правила за предаване на чужди собствени имена „мекостта на чуждите съгласни пред е и и, а също и в краесловие-то и в средата на думата пред съгласна не се отразява“ (НПРБЕ 2002, с. 68). „Прилагането на това правило при предаването на индийски имена и реалии в български текстове невинаги е възможно: в случаи като [pratyekabuddha] < [prati]+[eka]+[buddha] се налага мекостта, регистрирана след сандхирането (промяната, настъпила в съседните звукове след свързването на думите), да бъде отбелязвана чрез единствено коректната за случая транслитерация – пратйекабуддха (а не пратекабуддха или пратьекабуддха) предава точно техния автентичен изговор“ (Розова & Маринова, 2009: 435).

Тук следва да бъде отбелязана и особената природа на звучния, определян най-често като глайд, консонант [в]. Тенденцията към замяната му с [б], когато следходната гласна е неназализиран кратък или дълъг вокал [а], е довела до появата на дублетни форми, напр.: наваб и набаб – *титла на владетел*, васант и басант – *пролет*, ван и бан – *гора*.

10. Удвоени съгласни

Характерна особеност на езика хинди са удвоените съгласни – явление, което бива разграничавано от явлението удвояване на съгласни на морфемната граница, допустимо и в българския език. „Дългите съгласни (*геминатите*) в хинди са резултат от действието на исторически фонетични закони, довели особено след VII – VIII в. до настъпването на съществени фоно-морфологични промени“ (Rozova & Marinova, 2009: 434). Установеното в българския език правило „двойните съгласни в чуждите имена, които често нямат реална стойност, се предават опростено (с една съгласна)“ (НПРБЕ 2002, с. 68) е неприложимо към хинди геминатите поради морфологичната им натовареност и смислоразличителна стойност, срв.: чити – *разум*, *съзнание*, и читти – *вид дребна птица на бели точки*. Адекватното представяне на тези съгласни в българската говорна и писмена практика изисква запазването им: Буддха, Джаганнатха, Ашваттха, Дхаммапада, каннада, Паттадакал, сампаттидан, саняси, Уттар Прадеш, Хараппа, Харибхатта, Датта и т.н.

11. Основни колебания и грешки при предаване на понятия от хинди в българския език

Практиката на заемане на хинди лексеми в българския език бележи неоправдан разноразнобой и непоследователност, дължащи се на два основни фактора: непознаване и несъобразяване с реалния изговор в езика източник и заемане на лексеми от хинди чрез език посредник. Резултат от първото са срещащите се в български текстове варианти като напр. брамин, браман, брамизъм, брахмин вм. брахман, брахманизъм; индуизъм, религия на хиндите вм. хин-

дуизъм. А „при заемане чрез език посредник се съхраняват фонетични и граматични особености, характерни за езика посредник, а не за езика източник“ (Rozova & Marinova, 2009: 436), напр. шупа (от немски) вм. ступа; пуранас (от английски – мн. ч. на *пурана*) вм. пурани; судра (през английски) вм. шудра.

В областта на собствените имена с цел избягване на подобни неточности, касаещи същностни аспекти от индийската култура, би следвало да се изхожда от възприетото в българската граматика правило, съгласно което „чужди собствени имена не се превеждат и не се побългаряват дори когато имат български съответствия“ (НПРБЕ 2002, с. 74). Така би се избегнала вариативността при предаването на български език на някои лични имена, напр.: Мохамад, Мохаммад, Мохамед, Мухамад, Мухаммад; Гандиджи, Ганди Джи и Ганди джи (където „джи“ е частица, изразяваща уважение); на заглавия на произведения от индийската литература, напр. Бхагавадгита, Бхагавад гита, Бхагавад-гита, Бхагавад-Гита, Бхагават Гита; на топоними, напр. Мохенджодаро, Мохенджо Даро, Мохенджо-Даро.

Честотна употреба в български текстове имат индийски названия, свързани с религиозни култове и философски школи. Повечето от тях са навлезли в българския език отдавна, но и сред тях се наблюдава вариативност: вишнуит и вишнуист, вишнуитски и вишнуистки (от Вишну – принадлежащ на, почитащ бога Вишну); кришнаит и кришнаист (от бог Кришна), шиваит и шиваист, шиваизъм и шивизъм (от бог Шива); джайн, джаин и джайнист (свързан с религията джайнизъм) и т.н. „В подобни случаи уместно би било образуването на производни лексеми от хинди заемки да се извършва с български словообразователни средства, т.е. вишнуист, вишнуизъм, вишнуистки, шиваизъм, кришнаист и т.н.“ (Rozova & Marinova, 2009: 437).

Възможно най-точното предаване на звуковата стойност на заемките, съобразено с особеностите както на езика източник, така и на езика цел, е от изключително важно значение, тъй като броят на навлизащите в съвременната българска литература индийски понятия нараства все повече и обхваща все по-голям брой сфери. Това, от своя страна, задължава съвременните автори и преводачи да отчитат както лингвистичните особености и правила, така и културно-историческия фон на понятията.

12. Предаване на понятия според семантичното съдържание

Разбира се, звуковата страна на понятията и тяхната транслитерация на български език е само един от моментите, с които се налага да се съобразяваме при предаването на реалии. Факторът, от който пряко зависи авторовият избор дали ще сложи бележка под линия, или пряко или контекстуално поддържащо се обяснение в рамките на самия текст, е смисловото съдържание на понятието. Корпусът от примери може да се раздели на три основни групи: понятия, обяснени в рамките на повествованието; понятия, обяснени с бележка под линия; понятия, оставени без обяснение.

Към първата група се отнасят: а) имена на хора и места, когато значението им пряко се отнася към случващото се в повествованието (например: Биджли, Бадъл, Орча, Бхарата); б) явления и понятия, споменаването на които е последвано от определен разказ или случка, в които се обяснява същността им (например: каларипаяту, дигамбара, шветамбара, канга, качх, кес, кирпан, гхотул, прасад) – поставянето им под линия би направило текста разкъсан и труден за четене.

Към втората група се отнасят понятия, които се споменават единично в текста, нямат еквиваленти в преводния език и обясняването им в текста би нарушило целостта на повествованието и би отвлякло вниманието от потока на разказа. Такива са: пуджари, пандит, мокша, райта, самоса, пан, лингам, нага. Има и случаи, в които за едно и също понятие се слагат две бележки под линия на различни места в текста в зависимост от смисъла, в който то е конкретно употребено. Такъв е случаят с *нага*: „жител на Нагаленд, един от племенните щати на Индия“ и „думата произлиза от санскрит със значение „змия“. Това се налага поради големия смислов обем на определени понятия, чиято необяснена повторна употреба в текста би предизвикала объркване.

Третата група се разделя на: понятия, които са вече доста познати (основно наименования: Кама сутра, Рамаяна, Махабхарата Бхагавадгита), и такива, които правят изказа по-пъстър и автентичен. Смятам, че отсъствието на обяснение не намалява разбираемостта (например останалите необяснени обръщения в процеса на предаване на пряка реч като джи, бехан джи, сахиб, баба).

От фонетична гледна точка са направени компромиси със запазването на вече утвърдени като правопис и изговор собствени имена, като: Джавахарлал Неру (а не Нехру), Махатма Ганди (а не Гандхи), река Ганг (а не Ганга), Буда (а не Буддха). Същевременно обаче във всички останали случаи е търсено максимално фонетично съответствие, което да не нарушава правилата в българския език. Опростено са предадени двойни съгласни или дълги гласни на наименования от хинди на български поради факта, че съответните оригинални звукове нямат реална стойност (например: пан вместо паан, лангар вместо лангаар, Орча вместо Орчча, малаюдха вместо малаюддха). Там обаче, където те имат пряко отношение към правилния изговор в българския език, са запазени: ласси вместо ласи (разликата тук е в склонността към поставяне на ударението върху втората сричка, ако не се запази двойната съгласна). Същото важи и за придишателните съгласни, които на български се предават като съчетание от съгласна (звучна или беззвучна) и „х“ – макар че на хинди това е една фонема. Често обаче пропускането на „х“ в българското транслитериране на думата води до непълнота, която, от своя страна, може предизвика явлението омонимия с други български думи, например: ако думата паратха (вид индийска закуска) бъде записана и произнесена като парата, се получава омонимия с членуваната форма на две български лексеми. Неотбелязването на придишателността бих срав-

нила с пропускането на „ш“ или „т“ от българското „щ“ при транслитериране на чужд език. Още повече, в практиката на предаване на индийски реалии се наблюдава непоследователност – в някои случаи придихателните съгласни се запазват такива каквито са, а в много други се транслитерират само с буквата за непридихателния корелат – например: гат вместо гхат, марати вместо маратхи, Ладак вместо Ладакх, дарма вместо дхарма.

Писменото и устното предаване на хинди имена в българския език е предмет на множество научни изследвания през последните 30 години. Научните разработки обаче, изглежда, остават извън обсега на повечето журналисти, преводачи, а дори и автори, боравещи с хинди понятия. Една от причините е, че често се подценява именно ролята на тези понятия и биват използвани като средство за придаване на колорит на творбата. Освен че предизвикват объркване, езиковите неточности могат да имат последствия и в различни сфери на обществения живот, тъй като взаимната обвързаност на езика и културата е неоспорим факт. Евентуалните неприятни последици често се проявяват при предаване на имена на личности, места, както и важни термини – религиозни или философски. Още повече, погрешното предаване на понятия, свързани с култура, в която обожествяването на звука и силата на неговото въздействие е в основата на всички религиозни практики, е най-малко израз на неоправдано своеволие, което несъмнено би имало неприятен отзвук както в областта на лингвистиката, така и в културната сфера.

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- Rozova, N. & Todorova-Marinova, V. (2009). *Pravopis i izgovor na indijski dumi v savremenniya balgarski ezik. 20 godini Indologiya v Sofiyskiya universitet*. Sofia: UI. [Розова, Н. & Тодорова-Маринова, В. (2009). *Правопис и изговор на индийски думи в съвременния български език. 20 години „Индология“ в Софийския университет*. София: УИ]
- Evtimova, T. (2008). *Dialektologiya na ezika hindi*. Sofia: Avangard Prima. [Евтимова, Т. (2008). *Диалектология на езика хинди*. София: Авангард Прима]
- Kaushik, M. (1997). *Problemi na prevoda na hindi ot drugit indijski ezitsi. Indiya v balgarskata nauka*. Sofia: Albatros. [Каушик, М. (1997). *Проблеми на превода на хинди от други индийски езици. Индия в българската наука*. София: Албатрос]
- Popov, D. (1988). *Za proiznoshenieto i transkripsiyata na dumi ot hindi na balgarski ezik. Sapostavitelno ezikoznanie*. [Попов, Д. (1988). *За произношението и транскрипцията на думи от хинди на български език. Съпоставително езикознание*.]
- Patseva, M. (2009). *Shodni dumi i starinni termini v balgarski i hindi – proizvod i znachenie. 20 godini Indologiya v Sofiyskiya universitet*.

- Sofia: UI. [Пацева, М. (2009). *Сходни думи и старинни термини в български и хинди – произход и значение. 20 години Индология в Софийския университет*. София: УИ]
- Todorova-Marinova, V. (2011). *Imennata sintagma v hindi i v balgarskiya ezik, Indologicheska fondatsiya*. Sofia: Iztok – Zapad. [Тодорова-Маринова, В. (2011). *Именната синтагма в хинди и в българския език, Индологическа фондация*. София: Изток – Запад]
- Todorova-Marinova, V. (1996). *Fonologichnite sistemi na savremenniya hindi i savremenniya balgarski ezik. Sapostavitelno ezikoznanie, br 2/1996*. [Тодорова-Маринова, В. (1996). *Фонологичните системи на съвременния хинди и съвременния български език. Съпоставително езикознание, бр 2.*]
- Shtereva, E. & Yankov, N. (2010). *Himikal, shokolad i dve rupii*. Plovdiv: Zhanet 45. [Щерева, Е. & Янков, Н. (2010). *Химикал, шоколад и две рупии*. Пловдив: Жанет 45]

THE ROLE OF THE TRANSLATOR AS AN INTERCULTURAL MEDIATOR: RENDERING OF HINDI WORDS INTO BULGARIAN LANGUAGE

Abstract. The current article focuses on two main tasks: linguistic – to draw out the basic principles of rendering Hindi words into Bulgarian language, as well as culturological – to show the importance of a translator's mission and his role as an intercultural mediator. Apart from the phonetic and phonological aspect of the matter, the article refers also to the clearly semantic point, related to the way of incorporating words and terms in a text's integrity, no matter if it is a translation or any written work, related to Indian culture. The survey is based on several publications of the department of Indology (Indian Studies) in Bulgaria and on the author's book „Pen, Chocolate And Two Rupees“ (in co-authorship with Nikolay Yankov). The method is holistic and attempts to offer a comprehensive insight into the connection between languages while correlating it with the one between cultures, placing the translator's personality in the centre of this relation.

✉ **Ms. Elena Shtereva Georgieva**
Indology Department
Centre for Eastern Languages and Cultures
University of Sofia
79, Todor Aleksandrov Blvd.
Sofia, Bulgaria
E-mail: elena2211@gmail.com